

Nefsi terbiye etmek

Gürsel Taşçı: “Bediüzzaman’a göre nefis mücadelesi için neler yapabiliriz? Nefislerimizi nasıl terbiye edebiliriz? Bunun yolu var mı?”

Terbiye etmekle yükümlü olduğumuz, bu sebeple mahşerde birinci derecede sorumlu bulunduğumuz, ama terbiye etmeye güç yetiremediğimiz, bu yüzden Peygamberimizin (asm) diliyle her an şerrinden Allah’a sığınmaya ve Allah’tan yardım istemeye mecbur olduğumuz temel içgüdümüz nefsimizdir. Nitekim Peygamber Efendimiz (asm) bir duâsında buyuruyor ki: “Allah’ım! Göz açıp kapayınca kadar dahi beni nefsimle baş başa bırakma!”, Bediüzzaman Hazretleri ise “Ben nefsimle musalaha etmemişim; çünkü terbiye etmemişim.” 1 diyor.

Nefis için yükseliş ve iniş, ölüme kadar her zaman mümkündür. İman, ibâdet ve taat yükselişine; isyan, tuğyan ve günahlar inişine sebep olur. Nefs-i emmârenin, levvâme, mutmainne veya daha yüksek makamlara yükselişi halinde bile, silâhlarını ve cihâzâtını asâba devrettiğini beyan eden Bediüzzaman Hazretleri, asâb ve damarların o vazîfeyi, yani “emmâre” vazifesini ömrün sonuna kadar gördüğünü, dolayısıyla nefs-i emmâre çoktan ölmüş olsa bile eserlerinin damarlarda yaşadığını; bundan dolayı çok büyük asfiyânın ve evliyânın nefisleri “mutmainne” makâmında oldukları halde, nefs-i emmâreden şikâyet ettiklerini kaydeder. 2

Saîd Nursî Hazretlerine göre, “Nefislerinizi temize çıkarmayın.” 3 âyeti, nefsin en ilkel haline karşı bizi uyarmaktadır. Şöyle ki: İnsan cibilliyeti ve fitratı hasebiyle nefsinin sever. Hattâ evvelâ yalnız nefsinin sever; başka her şeyi nefsinin fedâ eder. Mâbuda lââyık bir tarzda nefsinin metheder. Mâbuda yaraşan bir tenzîh ile nefsinin ayıplardan tenzih eder ve berî görür. Elden geldiği kadar kusurları kendine lââyık görmez ve kabul etmez. Nefsinin tapar bir tarzda kendini şiddetle müdafaa eder. Hattâ fitratında derc edilen ve yalnız Mâbud’unun hamd ve tesbihi için kendisine verilen duyguları ve istidâtları kendi nefsinin sarf ederek, “Nefsinin arzûsunu kendine İlâh edinip her emrine uyan kimseyi gördün mü?” 4 sırrına mazhar olur.

Netîcede, gerçekte “acz” içinde yuvarlanan nefis, kendisini üstün görür, kendisiyle gururlanır, kendisini beğenir. Oysa kulluk makâmı, Allah’ın azameti ve büyüklüğü karşısında, kendi acziyetini idrâk etmeyi gerektirmektedir.

İşte bu mertebede nefsin tezkiyesi ve terbiyesi, nefsi tezkiye etmemektir, yani nefsi günahlardan berî görmemektir. Yani nefsi temize çıkarmamaktır. Nefsin günahlardan arınması ve temizlenmesi için bu şarttır. Çünkü, “acz” içinde olduğunu

idrâk eden nefis, gururlanmaz, kendisini büyük görmez; “ubûdiyet” yoluna girer. Ubûdiyet yolu ise onu, mahbûbiyete, yani Allah sevgisine mazhar olma makâmına yükseltir.

Bedüzzaman’a göre nefis bazen kendisini unuttur. Ölümü başkasına verdiği; fenâyı, zevâli ve yokluğu, kendi üzerine almadığı gibi; külfet, hizmet ve ibâdet makâmında, yani Allah’ın emirlerine muhatap olma makâmında da, kendini unuttur. Nefis, kendini Allah’ın emirlerine muhatap saymak istemez.

Fakat ücret almaya ve lezzetlerden istifade etmeye gelince öne atılmakta ve şiddetle istemektedir. Yani lezzetlerde nefis kendini unutmamaktadır. İşte, nefsin emmâre makamı budur. Nefsin bu vahim hâline, “Allah’ı unutup da, Allah’ın da nefislerini kendilerine unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkmış kimselerdir.” 5 âyeti işaret etmektedir.

Nefsi bu makamda tezkiye, tathîr ve terbiye etmek, yani arındırmak, bu hâlin aksini telkin etmekle mümkündür. Yani nefsin unutkanlığı ile örtüşecek bir biçimde, lezzetlerde, tatlarda, ihtiraslarda, menfaatlerde ve ücretlerde nefsi unutmak. İbadet, hizmet, faaliyet ve ölüm gibi nefsin sevmediği hallerde ise nefsi unutmamak. Yani hizmetlerden geri durmamak, öne atılmak. Her an ölümü beklemek ve hazırlanmak.

6

Böylece nefis kendisinin “fakr” içinde olduğunu unutmaz. Bu idrak onu Allah’ın Rahman ismine ulaştırır. Yani nefis kendi fakirliğini bilmesine rağmen, bu fakirliğe aldırılmaz ve daha dehşetli bir fakirlik olan ölümün her an kapıda olduğunu hissederek, hizmetlere atılır ve ibadetlerde ön safta yer alırsa; Rahman ismi o nefsi kucaklar, ihata eder, şefkat eder, nimetlerini bollastırır, bereketini arttırır, hadsiz sevaplar verir; ölümden sonra da o nefsi fakir ve yoksul bırakmaz. O nefse rahmet eder.

DUÂ

Ey Rabb-i Rahim'im! Ben kendimi bilmezken, Sen beni bildin, diledin ve yarattın! Beni insan yaptın; bana ihsan-ı şahanenden faruk bir akıl, zalim bir nefis ve mutî bir kalp verdin ve önüme insaniyet-i Kübra gibi bir hedef koydun! Rabbim! Seni bilmeyi, bulmayı ve şükretmeyi bana müyesser kıl! Beni nefsimi bırakma! Nefsimi Zat-ı Mualla'na kul eyle! Sana olan yolculuğumda elimden tut! Benden yardımını esirgeme! Âmin!

Dipnotlar:

1- Mektubat, 16. Mektup, 3. Nokta.

2- Mektûbât, s. 316.

3- Necm Sûresi: 32.

4- Furkân Sûresi: 43.

5- Haşir Sûresi: 19.

6- Mektûbât, s. 443.